

Izučavanje javnoga i privatnoga prava na studijima prava u Hrvatskoj: je li uspostavljen kvalitetan balans?

Đerđa, Dario; Šljivić, Lea

Source / Izvornik: **Unaprjeđenje kvalitete studiranja na pravnim fakultetima u Hrvatskoj : Zbornik koautorskih radova nastavnika i studenata, 2021, 115 - 131**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:934275>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Prof. dr. sc. Dario Đerđa, dipl. iur.*

Lea Šljivić**

IZUČAVANJE JAVNOGA I PRIVATNOGA PRAVA NA STUDIJIMA PRAVA U HRVATSKOJ: JE LI USPOSTAVLJEN KVALITETAN BALANS?

UDK: 34::378(497.5)

Primljeno: 28.11.2020.

Prihvaćeno: 15. 1. 2021.

Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Cilj je ovoga rada utvrditi posvećuje li se na studijima prava, koji se danas u Hrvatskoj izvode kao integrirani sveučilišni preddiplomski i diplomski studiji na svima četirima pravnim fakultetima, dostatna pozornost razlikovanju pojedinih pravnih područja i specifičnostima tumačenja i primjene prava u ovim područjima. Rad nastoji odgovoriti na pitanje jesu li javno i privatno pravo, kao dvije pravne grupe koje se u brojnim segmentima zasnivaju na različitim načelima, ravnomjerno zastupljeni u studiju prava. U radu se najprije postavlja razlika između javnoga i privatnoga prava. Zatim se pravne grane grupiraju u ove dvije grupe prava. Konačno, analizom zastupljenosti kolegija u okviru kojih se izučava javno odnosno privatno pravo, procjenjuje se je li na sveučilišnim integriranim preddiplomskim i diplomskim studijima prava ravnomjerno zastupljeno izučavanje javnoga i privatnoga prava.

Ključne riječi: javno pravo, privatno pravo, studij prava, Hrvatska.

1. UVOD

Pravo je društveni fenomen kojem je u fokusu reguliranje postupanja pojedinaca u zajednici. Pravo je inherentno svakoj organiziranoj skupini ljudi te je danas, jednako kao i tijekom povijesti, nemoguće zamisliti društvenu zajednicu u kojoj odnosi među pojedincima nisu uređeni kakvim pravnim pravilima. Ovdje se u prvom redu podrazumijevaju države, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, ali i javne i privatne ustanove, poduzeća, sindikati, komore, udruge i druge asocijacije građana.¹ Pravni sustav obuhvaća sveobuhvatan skup pravnih pravila u nekoj državi,

* Redoviti profesor, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, dario.derda@pravri.hr.

** Studentica IV. godine Integriranog sveučilišnog preddiplomskog i diplomskog studija pravo, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet.

1 Važnost prava primjećuje se pri izučavanju prvih civilizacija i najranijih državnih tvorevina. Stanovite oblike pravnih sustava različite razvijenosti imale su već orijentalne despocije poput Babilona, Egipta, Kine, Indije i sl. U ovim državama postojala su usustavljena pravna pravila

tj. pozitivno zakonodavstvo, propise državnih tijela te opće akte jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba koje imaju javnu ovlast i pravnih osoba koje obavljaju javnu službu.² Njegova je zadaća urediti odnose među pojedincima s ciljem reduciranja sukoba koji se među njima mogu javiti radi suprotnih interesa koje u nekim situacijama imaju. Pravni sustav doprinosi predvidivosti postupanja neke osobe, a što dovodi do suživota „prema određenim pravilima“. Posljedica svega ovoga jest umanjenje potencijalne neizvjesnosti u ponašanju pojedinaca kao i pri iskazivanju njihovih mišljenja i stavova te doprinosi odgovornosti za izvršavanje preuzetih obveza.³ Pravom je uređen veliki broj aktivnosti svakoga pojedinca bez obzira radi li se o poduzetniku ili građaninu. Tako pravo regulira obavljanje gospodarskih aktivnosti, korištenje javnoga i općega dobra, minimalne uvjete za rad ugostiteljskih i trgovačkih objekata, gospodarenje šumama i šumskim zemljištem, poljoprivrednim zemljištem i vodama, prostorno uređenje i gradnju, prijenos vlasništva nad pokretninama i nekretninama, zakup poslovnoga prostora, najam stana, posudbu i zajam, državljanstvo, prebivalište i boravište građana, sposobnost upravljanja vozilima, plovilima i letjelicama itd.⁴ Važno je naglasiti kako je u 20. stoljeću pravo nadišlo državne granice te se javlja i kao skup propisa nadnacionalne pravne snage, koji obvezuju same suverene države koje su ga stvorile.⁵

kojih su se pojedinci morali pridržavati pod prijetnjom sile. Još u antičko vrijeme grčki polisi imali su razrađen sustav upravljanja zasnovan na pravnim pravilima, a u njima je rođena i ideja demokracije. Posebnu važnost za razvoj prava imalo je Rimsko Carstvo, odnosno Rimsko Republika. Upravo je ova država strukturirala najvažnije pravne institute današnjega građanskog prava. U srednjem vijeku pravni propisi ugrađuju se u statute i urbare koji predstavljaju civilizacijske dosege gradova u kojima su nastali. U 17. stoljeću apsolutistički vladari upravo pravom nastoje legitimirati svoju vlast i ustrojiti prve moderne upravne sustave. Sve ovdje naznačeno ukazuje na usku povezanost prava i države. Željko Bartulović, *Opća povijest prava i države* (Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014.), 20-46.

- 2 Pored ovdje naznačenih pravnih pravila, pravne odnose u društvu uređuju i druga pravila poput onih običajne, moralne, religijske, kulturološke i druge prirode. Temeljna razlika između pravnih i ovdje spomenutih pravila ogleda se u mehanizmu njihove prinudne provedbe. Dok se poštivanje pravnih pravila osigurava sredstvima prinude, to nije slučaj pri kršenju običajnih, moralnih, religijskih ili kulturoloških normi ili su mogućnosti prinude držanja takvih pravila vrlo ograničene. Npr., radi kršenja običajnih ili moralnih pravila, pojedinac može doživjeti osudu postupanja „u očima“ drugih članova zajednice, dok se u slučaju kršenja statuta udruge građana, pojedinca može isključiti iz udruge.
- 3 Poznati njemački sociolog Niklas Luhmann u svojoj postavci „o normi kao očekivanju“ iznosi kako su sva pravila, zapravo, normativno anticipirana očekivanja. On ističe kako norme u društvu imaju funkciju reduktora bezbroja mogućih postupanja neke osobe. Niklas Luhmann, *A Sociological Theory of Law* (London: Routledge and Kegan Paul, 1985.), 32-34.
- 4 Potreba za pravnom regulacijom u današnjem društvu sve je češća. Posljednjih desetljeća javljaju se nova, ranije neprepoznata pravna područja kao što su pravo zaštite okoliša, pravo telekomunikacija, pravo intelektualnoga vlasništva ili pravo zaštite potrošača. Također, razvijaju se nove tehnologije i znanja, poput računalstva, softvera i interneta. Suvremeno društvo suočava se i s brojnim etičkim izazovima poput otkrića u području biotehnologije ili s potrebom očuvanja obnovljivih izvora energije za buduće naraštaje. Svi ovi civilizacijski dosezi zahtijevaju odgovarajuću pravnu regulaciju. O ovome Koen van Aeken, *From vision to reality: ex post evaluation of legislation, Legisprudence* 5, no. 1 (2011): 49.
- 5 Posebnu normativnu ulogu u današnjem društvu zauzimaju međunarodne organizacije poput

Svime ovdje navedenim pravni sustav značajno utječe na odluke koje članovi zajednice donose, ciljeve koje postavljaju te njihov privatni i poslovni život. Svaki pojedinac dnevno sklapa niz pravnih poslova kojima ne pridaje posebnu pozornost, odnosno postupajući sukladno zaključenim ugovorima kojih pretjerano nije ni svjestan, poput kupnje novina, korištenja javnoga gradskog prijevoza, potrošnje energenata u kućanstvu i sl. Pridrži se prometnih pravila i radnopravnih pravila organizacije u kojoj je zaposlen te pravila svojstvenih za institucije čije usluge koristi.⁶ On se trajno nalazi u društvenom odnosu s drugim pojedincima te odnosu s osobama javnoga prava, koji često prerastaju u pravne odnose.⁷ Život u zajednici spontano stvara niz pravnih odnosa koji proizlaze iz *ex lege* primjene pravnih propisa na konkretne društvene situacije ili su rezultat suglasnosti volja pojedinaca izraženih ugovornim odnosima. Posebno su brojni pravni odnosi koji se zasnivaju između pojedinaca i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili države u kojoj žive, a koji se temelje na pojedinačnim odlukama kojima javnopravna tijela odlučuju o njihovim pravima, obvezama i pravnim interesima. Stoga, može se zaključiti kako je pravo bitan sastojak svakoga društvenog okruženja bez kojega bi današnji svijet bio potpuno nezamisliv.

Upravo je važnost prava za život u društvu dovela do potrebe izučavanja prava kao zasebne pravne discipline. Stoga su, povijesno gledajući, baš pravni fakulteti nastali kao prve visokoškolske institucije u kojima se, s ciljem poticanja suradnje među ljudima te reduciranja nesuglasica, izučavalo pravo i razvijala znanost o reguliranju odnosa među njima. Podučavanje pojedinaca pravnim pravilima te pravnih praktičara metodama tumačenja i primjene prava danas zauzima važno mjesto. Međutim, različita pravna područja često su zasnovana na različitim načelima postupanja. Tako, primjerice, u javnom pravu značajnu ulogu zauzima „javni interes“, a koji je tek sporedan u privatnom pravu. U javnom pravu dominira uspostava pravnih odnosa *ex officio*, koja je nepoznata privatnome pravu. Konačno, dok su javnopravna tijela u postupanju čvrsto vezana načelom zakonitosti i kategoričkim pravnim normama,

Ujedinjenih naroda, Svjetske zdravstvene organizacije, Međunarodne organizacije rada, Vijeća Europe, Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj itd. Najznačajnijim sredstvima normativne pravne zaštite smatraju se neki međunarodni ugovori i konvencije poput *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 69/17., *Opće deklaracije o ljudskim pravima*, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/09., *Konvencije o pravima djeteta*, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93. i sl. Za Republiku Hrvatsku od posebnoga značaja jest Europska unija čije je pravo nadređeno domaćem pravnom sustavu, a u određenom dijelu i izravno primjenjivo. O ovome više u Dario Đerđa, *Osnove upravnog prava Europske unije* (Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, 2012.), 20-25.

- 6 Visković ističe kako građani nisu svakoga trenutka svjesni da se nalaze u trajnom okruženju države i prava. Naglašava kako oni postaju svjesni toga tek u pojedinačnim slučajevima kad se poremete uobičajeni načini njihova života, npr. ako im se postave neki novi pravni zahtjevi kao npr. novi način registracije vozila, poziv za vojnu vježbu, poskupljenje prehrambenih proizvoda, gubitak radnoga mjesta, ako učine kakvo protupravno djelo za koje moraju odgovarati ili ako im je ugrožen ili povrijeđen neki njihov pravno zaštićeni interes kao npr. sloboda kretanja, posjed i vlasništvo, sloboda izražavanja, privatnost života, čast i ugled i sl. Nikola Visković, *Teorija države i prava* (Zagreb: Birotehnika, 2001.), 9.
- 7 Pravni odnos nastaje primjenom pravnoga pravila na postojeći društveni odnos. Ivo Borković, *Upravno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2002.), 58.

privatno pravo obilježeno je dispozitivnom prirodom. Upravo radi različitih načela postupanja koja se koriste u nekim pravnim područjima, izučavanje i primjena prava nije jednostavan zadatak te zahtijeva odgovarajuće znanje, vještine i kompetencije.

Cilj je ovoga rada utvrditi posvećuje li se na studijima prava, koji se danas u Hrvatskoj izvode kao integrirani sveučilišni preddiplomski i diplomski studiji na svima četirima pravnim fakultetima, dostatna pozornost razlikovanju pojedinih pravnih područja i specifičnostima tumačenja i primjene prava u ovim područjima. Drugim riječima, rad nastoji odgovoriti na pitanje jesu li javno i privatno pravo, kao dvije pravne grupe koje se u brojnim segmentima zasnivaju na različitim načelima, ravnomjerno zastupljeni u studiju prava. Iz odgovora na ovo pitanje proizlazi koliko se cjelovito studenti prava na integriranim sveučilišnim preddiplomskim i diplomskim studijima osposobljavaju za buduće obavljanje svoje profesije. Ujedno, rad može doprinijeti potencijalnoj izmjeni studijskih programa integriranih sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studija prava, ali i ravnomjernom zapošljavanju nastavnika javnoga i privatnoga prava na pravnim fakultetima u Hrvatskoj. U radu se najprije postavlja razlika između javnoga i privatnoga prava. Zatim se pravne grane grupiraju u ove dvije grupe prava. Konačno, analizom zastupljenosti kolegija u okviru kojih se izučava javno odnosno privatno pravo, procjenjuje se je li na sveučilišnim integriranim preddiplomskim i diplomskim studijima prava ravnomjerno zastupljeno izučavanje javnoga i privatnoga prava.

2. RAZLIKOVANJE JAVNOGA I PRIVATNOGA PRAVA

Širina pravne regulacije dovela je do pojave specifičnih pravila koja se odnose na reguliranje pojedinih pravnih instituta. Kako bi se pravo jednostavnije i jednoobrazno primjenjivalo, ono se usustavljuje u usklađenu, racionalno razvrstanu i preglednu cjelinu. Dok je najmanja sustavna jedinica prava pravna norma, sustav pozitivnoga prava predstavlja najveću sustavnu jedinicu prava u nekoj državi. Između ovih dviju ekstremnih razina pravo se sistematizira na pravne institute, pravne grane i pravne grupe.

Pravna norma označava zahtjev koji njezin donositelj upućuje drugim osobama s ciljem motiviranja njihova postupanja, odnosno držanja. Upravo pravne norme doprinose definiranju pravnih vrijednosti u društvu kao što su život, zdravlje, privatna imovina, sloboda govora, sloboda vjeroispovijesti, demokratski pravni poredak i sl. Štiteći ove vrijednosti, one propisuju sustav poželjnih i nepoželjnih postupanja te određuju sankcije za njihovo kršenje. Pravne norme koje uređuju istu vrstu društvenih odnosa, poput braka, vlasništva, državljanstva, zastupanja i sl., čine pravnu ustanovu. Pravna ustanova smatra se najmanjom klasifikacijskom jedinicom pravnoga sustava.⁸ Razumljivo je da sve pravne ustanove nisu iste važnosti, neke sadrže zavidan broj pravnih normi, dok su neke sastavljene od nekolicine normi. Pravne ustanove koje reguliraju niz srodnih vrsta društvenih odnosa radi preglednosti i sustavne primjene prava grupiraju se u pravne grane. Pravne grane čine, primjerice, ustavno pravo, upravno pravo, kazneno pravo, građansko pravo, trgovačko pravo, prometno pravo,

8 Visković, op. cit. 269.

radno pravo, međunarodno pravo i sl. Tako, primjerice, pravna grana obiteljskoga prava obuhvaća pravnu ustanovu braka, pravnu ustanovu starateljstva, pravnu ustanovu posvojenja i sl.⁹

Sustavna jedinica koja se sastoji od više pravnih grana, koja je veća od pravne grane, a manja od sustava prava, naziva se pravna grupa. Broj pravnih grana u pravnoj grupi izmjenjiva je kategorija na koju utječu pravni, politički, socijalni i drugi razlozi. Tako, primjerice, pravne grupe čine materijalno i postupovno pravo, unutrašnje i međunarodno pravo ili javno i privatno pravo. Pravne grupe obuhvaćaju pravne grane sistematizirane prema odgovarajućem kriteriju razlikovanja. Za potrebe ovoga rada detaljno će se razmotriti podjela prava u pravnu grupu javnoga prava i pravnu grupu privatnoga prava.¹⁰

Podjela prava na privatno i javno temelji se na više osnova ove klasifikacije. Ove pravne grupe razlikuju se na osnovi interesa koje štite, na osnovi vrste subjekata među kojima se zasnivaju pravni odnosi, na osnovi položaja subjekata u odnosu, na osnovi načina zasnivanja odnosa, na temelju prirode prava i obveza koji iz ovih odnosa proizlaze te prema krugu adresata kojima su norme upućene.¹¹

Kao osnovni distinktivni čimbenik među ovim pravnim grupama najčešće se koristi interes koji se štiti normama svrstanim u pojedinu od ovih pravnih grupa. Ističe se kako u javno pravo treba ubrojiti pravne grane usmjerene na zaštitu javnoga interesa, a u privatno pravo pravne grane usmjerene na zaštitu privatnih interesa fizičkih i pravnih osoba. Pod javnim interesom podrazumijeva se interes države, interes jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, ali i interes svake druge asocijacije javnoga prava. Drugim riječima, javni interes predstavlja interes svih subjekata koji žive i nalaze se na određenome području te ga obilježava kolektivni interes neke teritorijalne jedinice. Nasuprot tomu, privatnim interesima smatraju se interesi koji doprinose ostvarivanju subjektivnih prava pojedinaca neovisno o učinku takvih prava na treće osobe.

Javno i privatno pravo razlikuju se i prema naravi subjekata među kojima se pravni odnos zasniva. U javnome pravu jedan od subjekata pravnoga odnosa nužno je

9 Broj grana prava nije konačno definiran te ovisi o brojnim čimbenicima. Postoje veće ili manje pravne grane, a neke od njih dijele se i u tzv. podgrane prava. Nije rijedak slučaj da u nekim pravnim granama aktivnošću zakonodavca broj normi postane toliko velik da se pravni stručnjaci počinju specijalizirati za podgranu nakon čega se ona izdvaja u samostalnu pravnu granu. Tijekom povijesti na taj je način nastalo mnogo grana prava koje su danas samostalne. Tako je npr. odvajanjem iz građanskoga prava nastalo nekoliko pravnih grana poput obiteljskoga prava, trgovačkoga prava itd. Također, pravne norme prometnoga prava svojevremeno su se smatrale dijelom trgovačkoga prava kao podgrana ove pravne grane, a vremenom su se izdvojile u zasebnu pravnu granu. Ibid. 272.-284.

10 Ova je podjela bila poznata još u rimskoj državi. Prema Ulpijanu pojmovi *ius publicum* i *ius privatum* odnosili su se na interese države, odnosno pojedinaca. Marijan Horvat, *Rimsko pravo* (Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007.), 8.-10.

11 Zanimljivo je spomenuti kako su tijekom povijesti pojedini autori smatrali da nema potrebe dijeliti pravo na javno i privatno čime su negirali pojavu ovoga pravnog dualizma. Jedan od poznatijih svakako je bio i austrijski pravni teoretičar Hans Kelsen koji je pravni poredak držao jedinstvenom tvorevinom nesklonu dijeljenju. Hans Kelsen, *Čista teorija prava – uvod u problematiku pravne nauke* (Beograd: Pravni fakultet u Beogradu, 2002.) 76.

osoba javnoga prava, tj. država, jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave ili pravna osoba koja ima javnu ovlast. Nasuprot ovom subjektu u pravnom odnosu javnoga prava može se naći bilo koja druga osoba bez obzira bila ona osoba javnoga ili privatnoga prava. Osobama privatnoga prava smatraju se sve fizičke i pravne osobe, osim osoba koje temeljem zakona raspolažu javnim ovlastima, ali samo pri korištenju javnih ovlasti. U odnosima privatnoga prava subjekti nisu unaprijed određeni pa se takav odnos može zasnovati između dviju osoba privatnoga prava, između dviju osoba javnoga prava, ali i između osobe javnoga prava i osobe privatnoga prava.¹²

Pravne se grane nadalje klasificiraju u javno i privatno pravo temeljem položaja subjekata u pravnom odnosu. U javno pravo ubrajaju se pravne grane koje među subjektima zasnivaju odnos subordinacije. Na osnovi normi sadržanih u ovim pravnim granama jedan subjekt u pravnom odnosu raspolaže javnim ovlastima koje crpi iz zakona ili odluke utemeljene na zakonu i koji jednostrano i autoritativno odlučuje o pravima i obvezama drugoga subjekta. Nasuprot tome, pravne norme sadržane u pravnim granama koje čine privatno pravo, subjekte pravnoga odnosa stavljaju u ravnopravan položaj te ni jedan od ovih subjekata ne raspolaže s kojom javnom ovlasti.

Javno i privatno pravo također se razlikuju temeljem načina zasnivanja pravnih odnosa. U odnose koji nastaju u području javnoga prava stranke u pravilu ne ulaze dragovoljno, već temeljem odluke tijela javne vlasti donesene na jednostran i autoritativan način. U nekim rjeđim slučajevima ovi odnosi nastaju i *ex lege*, tj. izravnom primjenom pravnoga pravila na konkretnu činjeničnu situaciju. Nasuprot tomu, odnosi u području privatnoga prava nastaju dragovoljno na temelju konsenzusa stranaka, a s ciljem ostvarivanja njihovih privatnih interesa. Ova distinkcija u pravnoj literaturi pati od opravdanih kritika te se rijetko uzima kao jedini kriterij razlikovanja.¹³

Pravne grane koje čine javno i privatno pravo često se mogu razlikovati i prema prirodi prava i obveza subjekata. Prava i obveze koje se podjeljuju, odnosno nameću u području javnoga prava karakterizira načelna osobnost. Ovo obilježje nerijetko je popraćeno neprenosivošću takvih prava na treće osobe kao i nemogućnošću odricanja od obveza nastalih primjenom pravnih normi ove pravne grupe. Strogo su osobna prava i obveze ovlast držanja vatrenoga oružja, ovlast upravljanja motornim vozilom odnosno porezna obveza. S druge strane, prava i obveze u području privatnoga prava načelno su prenosive te ih se stranke mogu odricati. Tako je primjerice vlasnik neke stvari slobodan njome učiniti što god želi, može je darovati ili prodati pa čak i uništiti.

Konačno, posljednja distinkcija pravnih grana na one koje su svrstane u javno te one koje su svrstane u privatno pravo ogleda se u adresatima na koje se pravne

12 Ne smije se smetnuti s uma kako su u nekim slučajevima i osobe javnoga prava slobodne zasnivati pravne odnose privatnoga prava. Slijedom toga, osobe javnoga prava nisu isključene od mogućnosti zasnivanja odnosa privatnoga prava, no u tim slučajevima istupaju bez autoriteta javne vlasti.

13 Ovome pravilu može se uputiti zamjerka jer pojedinci ponekad ulaze i u odnose javnoga prava dragovoljno kao što je to slučaj kad podnose zahtjev za izdavanje građevinske dozvole ili zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje kakve gospodarske djelatnosti. Ujedno, u slučajevima izvanugovorne odgovornosti za štetu, subjekti privatnoga prava ne ulaze u odnos dragovoljno. Stoga, ovu distinkciju treba shvatiti tek uvjetnom. Visković, op. cit. 287.

norme primjenjuju. Ističe se kako se pravne norme javnoga prava primjenjuju na sve subjekte u pravnom sustavu, dok pravne norme privatnoga prava obvezuju isključivo one koji su ih stvorili. Drugim riječima, sukladno ovoj distinkciji javno je pravo uređeno pravilima *ius strictum* naravi, a privatno *ius dispositivum* naravi. Međutim, treba naglasiti kako je ova distinkcija podložna najsnažnijim kritikama iznesenim u pravnoj znanosti te se kao kriterij razlikovanja ne susreće često.¹⁴

Primjenjujući ovdje naznačene kriterije diferencijacije gotovo svaka grana pozitivnoga pravnog sustava daće se svrstati pod javno ili pod privatno pravno. Posebno pogodni kriteriji smatraju se distinkcija pravnih grana na osnovi interesa koji se štite, na osnovi naravi subjekata među kojima se odnos zasniva, na osnovi položaja subjekata u odnosu i s time povezano, na osnovi načina zasnivanja pravnoga odnosa.¹⁵

U pravnu grupu javnoga prava nedvojbeno se svrstavaju ustavno pravo, upravno pravo, financijsko pravo, socijalno pravo, međunarodno pravo i europsko javno pravo. Ustavno pravo je skup najviših normi državnopravnoga poretka, koje postavljaju osnove političkoga i socijalnoga uređenja zajednice. Ustavno pravo kao temeljna grana prava obuhvaća sve pravne norme kojima se zasniva ustroj i rad tijela državne vlasti, propisuju slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina te kojima se uređuju odnosi između nedržavnih političkih subjekata poput interesnih skupina ili političkih stranaka i države, odnosno njezinih tijela.¹⁶ Upravno pravo predstavlja skup pravnih pravila kojima se reguliraju opća pitanja vezana za javnu upravu kao što su organizacija uprave, njezino djelovanje i ovlasti, procedura postupanja, odgovornost nositelja javnih funkcija, njihov položaj i prava, pravna sredstva koja subjekti mogu koristiti prema tijelima javne vlasti i način njihova korištenja kao i nadzor koji se nad javnom upravom provodi.¹⁷ Financijsko pravo obuhvaća pravne norme kojima se reguliraju financijskopравни odnosi do kojih dolazi prilikom prikupljanja, upravljanja, raspodjele i trošenja sredstava namijenjenih zadovoljavanju (financiranju) javnih rashoda.¹⁸ Konačno, socijalno pravo uređuje socijalnopravne odnose, načela, institute, kategorije i pitanja u oblasti socijalne zaštite, socijalnoga osiguranja, socijalne sigurnosti i socijalne skrbi.¹⁹ U grupu javnoga prava ubraja se i međunarodno javno pravo kao skup pravnih normi koje uređuju odnose suverenih država u međunarodnoj

14 Ističe se kako i u privatnom pravu postoje pravila koja subjekti ne mogu mijenjati, jednako kao što i u javnom pravu postoje određena pravila koja se provode na osnovi privatne inicijative.

15 Kriteriji distinkcije na temelju prirode prava i obveza subjekata i prema krugu adresata u ovome se radu neće uzeti u obzir kao nedovoljno pogodne za predmetnu razdiobu.

16 Branko Smerdel i Smiljko Sokol, *Ustavno pravo* (Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 2006.), 11.-14.

17 Borković, op. cit. 57.

18 Božidar Jelčić et al., *Financijsko pravo i financijska znanost* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 34.

19 Marinko Đ. Učur, *Socijalno pravo* (Zagreb: Informator, 2000.), 34. Socijalno pravo, kao jedna od najmlađih pravnih grana, ipak izaziva različite stavove u svezi sa sistematizacijom na javno ili privatno pravo. Slijedeći Gurvitchevu teoriju, Padjen ističe kako socijalno pravo ne spada ni pod javno ni pod privatno pravo, već ono čini zasebno pravno područje. Razlog tomu nalazi u okolnosti da se ova pravna grana temelji na socijalnoj integraciji, dok se javno pravo temelji na subordinaciji, a privatno pravo na koordinaciji. Ivan Padjen, Javno i privatno pravo: Transfer pravnih teorija, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 44, br. 3-4 (2007): 452-453.

zajednici.²⁰ Propisi koji čine ovu granu prava primjenjuju se na države te uređuju odnos među državama, ali i odnos država i međunarodnih organizacija. Jednako tako, u ovu pravnu grupu ubraja se i europsko javno pravo kao pravna grana koja regulira pravni položaj, ustroj i funkcioniranje Europske unije kao međunarodne organizacije te odnos Unije i država članica.²¹ Ove se grane ujedno smatraju i „klasičnim pravnim granama“ javnoga prava.

Neki teoretičari u grupu javnoga prava svrstavaju još i sudsko pravo koje obuhvaća pravne norme kojima je uređena organizacija pravosuđa, tj. sudova, državnoga odvjetništva i odvjetništva te način postupanja stranaka pred sudom pri rješavanju građanskih, trgovačkih, kaznenih i upravnih sporova kao i provedbu drugih sudskih postupaka poput ovrhe.²² Ove norme sadržane su u pravnim granama građanskoga postupovnog prava²³ i kaznenoga postupovnog prava.²⁴ Konačno, u grupu javnoga prava nerijetko se svrstava i kazneno pravo koje predstavlja sustav zakonskih propisa kojima se zaštićuju temeljne vrijednosti pojedinca i društvene zajednice tako da se ponašanja koja ih ugrožavaju ili povređuju utvrđuju kaznenim djelima te se za počinitelje takvih djela propisuju kaznenopravne sankcije.²⁵ Stoga se može konstatirati kako u grupu javnoga prava u širem smislu ovoga značenja spadaju još i pravne grane kaznenoga, kaznenoga postupovnog i građanskoga postupovnog prava.

S druge strane, u grupu privatnoga prava svrstavaju se, primjerice, građansko pravo, trgovačko pravo i pravo društava, međunarodno i europsko privatno pravo, pomorsko i općeprometno pravo i brojne druge grane prava. Građansko pravo grana je privatnoga prava koja uređuje odnose pravnih subjekata povodom stvari, činidaba, imovine i njihovih osobnih neimovinskih dobara.²⁶ Trgovačko pravo, kao pravna grana koja je izvedena iz građanskoga prava, obuhvaća pravne norme koje uređuju pravni položaj, odnosno status, pravne poslove i odgovornost subjekata koji se bave trgovačkom i širom djelatnošću. Ovdje se podrazumijevaju trgovačka društva, zadruge, razni oblici privrednoga udruživanja, ali i trgovci kao fizički pravni subjekti.²⁷ Nadalje, međunarodno privatno pravo predstavlja skup pravnih normi koje uređuju privatne pravne odnose s elementom inozemnosti i u kojima se prvenstveno postavlja pitanje rješavanja sukoba zakona i nadležnosti dvaju ili više pravnih sustava,²⁸ dok

20 Juraj Andrassy et al., *Međunarodno pravo 1* (Zagreb: Školska knjiga, 2010.), 1.

21 Matthias Herdegen, *Europsko pravo* (Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, 2003.), 3.

22 Visković, op. cit. 280.

23 Građansko postupovno pravo čini sustav pravnih pravila kojima se regulira sudsko ostvarivanje zaštite prava koja proistječu iz određenih građanskopravnih odnosa. Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2004.), 7.

24 Kazneno postupovno pravo čini dio kaznenoga prava u širem smislu te određuje pretpostavke za poduzimanje radnji u kaznenom postupku, ovlaštenike na njihovo poduzimanje, oblik tih radnji te pravne posljedice za slučaj povrede tih propisa. Davor Krapac, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: institucije* (Zagreb: Narodne novine, 2010.), 8.

25 Velinka Grozdanić, Marissabel Škorić i Igor Martinović, *Kazneno pravo* (Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, 2013.), 2.

26 Petar Klarić i Martin Vedriš, *Građansko pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2014.), 5.

27 Visković, op. cit. 275.

28 Ibid. 283.

europsko privatno pravo uređuje međusobne odnose pojedinaca u pravnom sustavu Europske unije.²⁹ Konačno, pravna grana pomorsko i općeprometno pravo čini skup pravnih normi koje uređuju načine organiziranja i odvijanja pomorskoga, cestovnoga, željezničkoga i zračnoga prijevoza robe i osoba.³⁰ Iako neke od ovih pravnih grana sadrže i pravne norme koje uređuju status i prinudne odnose među subjektima, a koje treba smatrati dijelom javnoga, a ne privatnoga prava, ove pravne grane drže se pravnim granama privatnoga prava zbog značajne prevage pravnih normi kojima se primarno štite privatni interesi fizičkih i pravnih osoba.

Treba napomenuti kako postoje i neke pravne grane koje je izuzetno složeno svrstati u grupu javnoga ili privatnoga prava jer pravne norme koje one obuhvaćaju imaju obilježja javnoga, ali i privatnoga prava. Takav je slučaj, npr. s obiteljskim ili radnim pravom. Naime, iako obiteljsko pravo načelno spada u grupu privatnoga prava, pojedine ustanove ove pravne grane obilježava i javnopravni karakter. Ovo je primjerice slučaj s ustanovom uzdržavanja, koja nužno ne nastaje niti ovisi o volji stranaka. Radno pravo sustav je pravnih pravila kojima se uređuju radni odnosi. Međutim, ti se odnosi sastoje od kolektivnih odnosa i pojedinačnih odnosa. Važno je naglasiti kako su i kolektivni odnosi, baš kao i pojedinačni, mješovite naravi, tj. i privatnopravne i javnopravne naravi jer su u jednoj mjeri određeni dispozitivnim, a u drugoj prinudnim normama.³¹ Dok se radni odnos zasnovan između zaposlenika i poslodavca temelji na ugovoru o radu te mora biti zasnovan dobrovoljno, određeni segmenti toga istog odnosa uređeni su, primjerice, zakonom poput prekida ugovora o radu. Time ove pravne grane dijelom ulaze u područje javnoga, a dijelom u područje privatnoga prava.

Evidentno je kako je podjela na javno i privatno pravo izuzetno kompleksna te je podložna različitim kritikama. Razlog tomu nije jedino okolnost da se neke pravne grane ne mogu svrstati u javno odnosno privatno pravo jer istovremeno imaju obilježja obiju ovih pravnih grupa, već i jer postoje pravne grane koje bi se mogle svrstati u zasebnu pravnu kategoriju poput, npr. socijalnoga ili sudskoga prava. Iako se na prvi pogled može činiti kako je privatno pravo brojem pravnih normi opsežnije od javnoga, u praksi to nije slučaj. Pravne norme upravnoga, financijskoga ili socijalnoga prava donose se na državnoj razini, ali i na razini lokalne i područne (regionalne) samouprave. Kao donositelji propisa koji spadaju pod ove pravne grane javljaju se i brojne osobe koje imaju javnu ovlast ili obavljaju javnu službu. Za razliku od građanskoga ili kaznenoga prava u najširem shvaćanju ovih pojmova, ove pravne grane prožimaju najrazličitija područja društvenoga života. Uređuju upravljanje državama, regionalnim ili lokalnim zajednicama, odnos pojedinaca, tj. građana i poduzetnika prema ovim zajednicama, načela i modalitete obavljanja javnih službi, zaštitu ljudskoga života i zdravlja, zaštitu okoliša, obavljanje određenih djelatnosti koje podliježu režimu dozvola, raspolaganje određenim prirodnim resursima, upravljanje javnim dobrom i sl.

U svrhu obavljanja poslova pravne profesije nužno je poznavanje pravila obiju ovih pravnih grupa. Veliki broj magistara prava danas se zapošljava u pravosudnim

29 Vidi Emilija Mišćenić, *Europsko privatno pravo* (Zagreb: Školska knjiga, 2019.), 16.

30 Visković, op. cit. 282-283.

31 Anton Ravnić, *Osnove radnog prava* (Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 2004.), 131.

tijelima, tj. sudovima i državnom odvjetništvu baš kao i u odvjetništvu općenito. Značajan udio zaposlen je u tijelima državne uprave i drugim državnim tijelima baš kao i u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Zapošljavaju se i u regulatornim agencijama te neovisnim i izvršnim agencijama te tijelima koja raspolažu pojedinim javnim ovlastima baš kao i u tijelima Europske unije. Konačno, određen broj magistara prava upošljava se i u javnim i privatnim ustanovama, komunalnim trgovačkim društvima, političkim strankama, komorama, zakladama i udrugama. Svakako treba naglasiti kako se određeni broj upošljava u ostalim gospodarskim subjektima ne samo u Republici Hrvatskoj već i drugim državama Europske unije. S obzirom na širinu pravnih područja danas na važnosti posebno dobiva specijalističko pravno znanje. Upravo u svrhu kvalitetnoga obavljanja pravnih poslova važno je poznavanje svih pravnih grana, a kako bi se našao ispravan i pravovremen odgovor na izazove koji se postavljaju u svakodnevnome radu u pravnoj profesiji. Upravo u tu svrhu magistrima prava izuzetno je važno ravnomjerno poznavanje pravnih grana koje čine javno pravo i onih pravnih grana koje čine privatno pravo.

3. JAVNO I PRIVATNO PRAVO U STUDIJSKIM PROGRAMIMA INTEGRIRANIH SVEUČILIŠNIH PREDDIPLOMSKIH I DIPLOMSKIH STUDIJA PRAVA

Upravo radi važnosti za funkcioniranje društva, pravo se već godinama izučava kao posebna znanstvena disciplina. U tu svrhu razvila se pravna znanost, jedna od najstarijih društvenih znanosti uopće.³² Višestoljetnom izobrazbom pravnika na studijima prava učinjen je velik korak k preciznim i kvalitetnim propisima, a time i k boljoj kvaliteti i sigurnosti života. Izučavanje prava dugo je prisutno i u Hrvatskoj. Nosioци znanstvene analize prava u prvom su redu bili pravni fakulteti čije znanstveno-nastavno osoblje, samostalno ili u suradnji s pravnim praktičarima, raščlanjuje pozitivnopravne institute s ciljem razvoja normativnoga pravnog okvira te unaprjeđenja upravne i sudske prakse. Naravno, posljednjih nekoliko desetljeća, razvoju pravne znanosti u Hrvatskoj značajno su doprinijeli i pravni praktičari, posebno pravosudni dužnosnici.

Prvi studij prava u Hrvatskoj pokrenut je još 1776. godine na Pravnom fakultetu

32 *Pravna enciklopedija* (Beograd: Savremena administracija, 1979.), 1040. Začeci izučavanja prava pronalaze se još u antičkoj Grčkoj. Već u rimskoj državi pravu i pravnom uređenju kao pretpostavkama za funkcioniranje društva i države pridavala se posebna važnost. Nakon propasti Zapadnoga Rimskog Carstva izučavanje prava kao samostalne znanstvene discipline u Europi pada u drugi plan sve do 1088. godine kad je osnovano Sveučilište u Bologni kao najstarije sveučilište u Europi. Pravna znanost iz Bologne proširila se i na ostale dijelove Europe, na tada još mladim sveučilištima poput Sveučilišta u Oxfordu i Sveučilišta u Parizu. Napretkom i modernizacijom društva pravna znanost kontinuirano se unaprjeđivala te je dovela do suvremenih spoznaja demokratskoga društva, vladavine prava i pravne države. Peter Stein, *Rimsko pravo i Europa* (Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2007.), 63-65.

u Zagrebu.³³ Ovaj Fakultet i danas djeluje u okviru Sveučilišta u Zagrebu³⁴ te izvodi Integrirani sveučilišni preddiplomski i diplomski pravni studij. Godine 1961. osnovan je Pravni fakultet u Splitu,³⁵ godine 1975. Pravni fakultet u Osijeku,³⁶ a godine 1976. Pravni fakultet u Rijeci.³⁷ Integrirani sveučilišni preddiplomski i diplomski studij prava na kojemu se za rad u pravnoj struci osposobljavaju budući suci, odvjetnici, javni bilježnici, pravnici u trgovačkim društvima, ustanovama, komorama, zakladama i udrugama te državni službenici i službenici u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave izvodi se na svima četirima pravnim fakultetima. Na ovome studiju studenti stječu sveobuhvatno znanje o stvaranju, tumačenju i primjeni prava. Studij je ustrojen kao petogodišnji studij, a njegovim završetkom stječe se 300 ECTS bodova i stručni naziv magistar prava.³⁸

Na studijima prava na svima četirima pravnim fakultetima studenti pohađaju obvezne kolegije, ali i određeni broj izbornih kolegija i seminara te, na kraju studija, izrađuju i brane diplomski rad. Obvezni kolegiji izučavaju se na prve četiri godine studija dok je peta godina studija usmjerena na stjecanje specijalističkih znanja i vještina studenta, u pravilu ovisno o interesima svakoga od njih. Studenti u devetom semestru upisuju kolegije modula ili izborne kolegije u vrijednosti od 30 ECTS bodova, a deseti semestar rezerviran je za izradu diplomskoga rada te obavljanje

33 U sklopu reforme visokoga školstva u Habsburškoj Monarhiji, uredbom Marije Terezije osnovana je Kraljevska akademija znanosti u Zagrebu s trima fakultetima: Filozofskim fakultetom, Teološkim fakultetom i Pravnim fakultetom. Zanimljivo je spomenuti da su se u to vrijeme studiji na Teološkom i Pravnom fakultetu mogli upisati tek po završetku Filozofskoga fakulteta. Kraljevska akademija ukinuta je 1850. godine, a umjesto dotadašnjega dvogodišnjeg studija na Pravnom fakultetu osnovan je trogodišnji na Kraljevskoj pravoslavnoj akademiji. *Pravni fakultet u Zagrebu*, <https://www.pravo.unizg.hr/oldwww2018/fakultet/tradicija/povijest> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

34 Sveučilište u Zagrebu osnovano je 1874. godine s trima fakultetima: Mudroslovnim (Filozofskim) fakultetom, Bogoslovnim fakultetom te Pravo- i državoslovnim fakultetom. Pravnom fakultetu u Zagrebu 1968. godine pripojena je Visoka upravna škola, a isto je 1983. godine učinjeno i s Višom upravnom školom te Interfakultetskim studijem za socijalne radnike. *Pravni fakultet u Zagrebu*, <https://www.pravo.unizg.hr/oldwww2018/fakultet/tradicija/povijest> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

35 Godine 1960. u Splitu se počeo izvoditi diplomski studij prava kao dislocirani studij Pravnoga fakulteta u Zagrebu. *Pravni fakultet u Splitu*, <https://www.pravst.unist.hr/o-fakultetu/povijest/> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

36 Akademske godine 1960/61. u Osijeku je upisana prva generacija studenata na dislociranom studiju prava Pravnoga fakulteta u Zagrebu. Ovaj se studij od 1973. godine izvodio pri Ekonomskom fakultetu u Osijeku.

Pravni fakultet u Osijeku, <https://www.pravos.unios.hr/tkosmomi/> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

37 Studij prava u Rijeci počeo se izvoditi 1974. godine pri Ekonomskom fakultetu u Rijeci. Bartulović, Željko, Iz povijesti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 20, br. 1 (1999): 329-369.

38 ECTS bodovi jesu jedinica pomoću koje se prikazuje angažman studenta tijekom studiranja. Svaki pojedini kolegij nosi odgovarajući broj ECTS bodova koji predstavljaju studentski angažman u pohađanju predavanja, izradi seminara, zadaća, samostalnoga učenja, čitanja literature, rješavanja zadataka i pripreme za ispit na tom kolegiju. Jedan ECTS bod okvirno predstavlja rad studenta u trajanju od 30 sati.

studentskih aktivnosti usmjerenih k ovome cilju. Tako studenti na Pravnom fakultetu u Zagrebu upisuju kolegij Napredni seminar i izrada diplomskoga rada, na Pravnom fakultetu u Splitu kolegije Pravna praksa, Diplomski rad te određene izvannastavne aktivnosti, na Pravnom fakultetu u Osijeku kolegije Pravne klinike / *Moot courts* i Diplomski rad, a na Pravnom fakultetu u Rijeci Pravno istraživanje i Diplomski rad. I na ovome semestru studenti ostvaruju ukupno 30 ECTS bodova.

Obvezni kolegiji koji se pohađaju na studiju prava u pravilu se mogu podijeliti u četiri skupine. Treba razlikovati kolegije kojima se stječu kompetencije iz javnoga prava, kolegije kojima se stječu kompetencije iz privatnoga prava, kolegije kojima se stječu kompetencije iz obiju ovih pravnih grupa te tzv. nepravne kolegije kojima se razvijaju generičke kompetencije. Kolegiji kojima se stječu kompetencije iz javnoga prava u užem smislu svakako čine Ustavno pravo, Europsko javno pravo, Međunarodno pravo, Financijsko pravo i financijska znanost, Upravna znanost i Upravno pravo. U širem smislu, razvoju kompetencija javnoga prava doprinose još i Kazneno pravo, Kazneno postupovno pravo i Građansko postupovno pravo. Kolegiji kojima se stječu primarno kompetencije iz privatnoga prava svakako su Rimsko privatno pravo, Obiteljsko pravo, Građansko pravo, Trgovačko pravo, Pravo društava, Pomorsko i općeprometno pravo i Međunarodno privatno pravo. Kolegiji kojima se istovremeno stječu kompetencije javnoga i privatnoga prava jesu, npr. Teorija prava i države, Radno i socijalno pravo te Pravna povijest. Konačno, na studijima prava redovito se izučavaju i kolegiji kojima se ne stječu pravne kompetencije kao što su, primjerice, Sociologija, Politička ekonomija, Ekonomska politika i Strani jezik. Na seminarima koje biraju iz pojedinih kolegija koje pohađaju studenti produbljuju svoja znanja izrađujući studentske radove, usmeno prezentirajući određene teme ili rješavajući praktične zadatke.

Postavlja se pitanje jesu li u studijskim programima integriranoga sveučilišnoga preddiplomskog i diplomskog studija prava ravnomjerno zastupljeni kolegiji na kojima se izučava javno i privatno pravo, odnosno jesu li studenti zakinuti za stjecanje specifičnih znanja neke od ovih pravnih grupa. U tu svrhu razmotrit će se udio kolegija koji spadaju pod pravnu grupu javnoga prava i kolegija koji spadaju pod pravnu grupu privatnoga prava u odnosu na ukupni studijski program na svakome od četiriju pravnih fakulteta u Hrvatskoj. U obzir se uzimaju jedino obvezni, a ne i izborni kolegiji niti seminari jer odabirom izbornih kolegija student može značajno utjecati na stečena znanja iz javnoga odnosno privatnoga prava, a na štetu pravnih grana koje spadaju pod drugu pravnu grupu. Pri procjeni ovih udjela u kalkulaciju je uzeto ECTS opterećenje obveznih kolegija u odnosu na cjelokupan studijski program.

Na Pravnom fakultetu u Zagrebu studenti tijekom studija pohađaju ukupno sedam seminara u vrijednosti 28 ECTS bodova, a kao zasebni kolegiji u petom, šestom i sedmom semestru u ukupnom opterećenju od 6 ECTS bodova pohađaju se i vježbe. Time, uz kolegije s pete godine studija studenti iz izbornih sadržaja stječu znanje koje ukupno odgovara utrošku 94 od 300 ECTS bodova. Od 206 ECTS bodova, koliko iznosi opterećenje obveznih kolegija na ovome Fakultetu, student 36 ECTS bodova stječe pohađanjem nepravničkih kolegija koje predstavljaju Sociologija, Politička ekonomija, Ekonomska politika i Strani jezik. Ukupno 40 ECTS bodova student ostvaruje kroz

kolegije Teorija prava i države, Opća povijest prava i države, Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu, Radno i socijalno pravo i Pravo informacijskih tehnologija kojima stječe i javnopravne i privatnopravne kompetencije. Klasične javnopravne kolegije, tj. Ustavno pravo, Europsko javno pravo, Međunarodno pravo, Financijsko pravo i financijska znanost, Upravna znanost i Upravno pravo student pohađa u opterećenju od 42 ECTS boda, dok još 24 ECTS boda ostvaruje kroz kolegije koji se svrstavaju u javno pravo u širem smislu poput Kaznenoga prava, Kaznenoga postupovnog prava i Građanskoga postupovnog prava. Konačno, ukupno 64 ECTS boda student ostvaruje iz kolegija privatnoga prava, konkretno kroz Rimsko privatno pravo, Obiteljsko pravo, dva kolegija Građanskog prava, Pomorsko i općeprometno pravo, Trgovačko pravo, Pravo društava i Međunarodno privatno pravo.³⁹ Može se zaključiti kako su kolegiji javnoga i privatnoga prava na ovome Fakultetu raspoređeni u gotovo podjednakom opterećenju ako se u obzir uzmu kolegiji na kojima se izučava javno pravo u širem smislu. U protivnom, kolegiji koji doprinose izučavanju privatnoga prava značajno su zastupljeniji.

Na Pravnom fakultetu u Splitu studenti tijekom studija pohađaju ukupno osam seminara također u vrijednosti 28 ECTS bodova. Time, uz kolegije s pete godine studija studenti iz izbornih sadržaja stječu znanje koje ukupno odgovara utrošku 88 od 300 ECTS bodova. Od 212 ECTS bodova, koliko iznosi opterećenje obveznih kolegija na ovome Fakultetu, student 32 ECTS boda stječe pohađanjem nepravničkih kolegija koje predstavljaju Sociologija, Politička ekonomija, Pravna informatika, statistika i metodologija društvenih istraživanja i Strani jezik. Ukupno 32 ECTS boda student ostvaruje kroz kolegije Teorija prava i države, Opća pravna povijest, Hrvatska pravna povijest i Radno i socijalno pravo kojima stječe i javnopravne i privatnopravne kompetencije. Klasične javnopravne kolegije, tj. Ustavno pravo, Osnove europskoga javnog prava, Međunarodno pravo, Financijsko pravo i financijska znanost, Upravna znanost i Upravno pravo student pohađa u opterećenju od 46 ECTS bodova, dok još 24 ECTS boda ostvaruje kroz kolegije koji se svrstavaju u javno pravo u širem smislu, tj. Kazneno pravo, Kazneno postupovno pravo i Građansko postupovno pravo. Konačno, ukupno 78 ECTS boda student ostvaruje iz kolegija privatnoga prava, konkretno kroz Rimsko pravo, Obiteljsko pravo, dva kolegija Građanskog prava, Osnove europskog privatnog prava, Trgovačko pravo, Pravo društava, Pomorsko i općeprometno pravo, Pravo osiguranja i Međunarodno privatno pravo.⁴⁰ Može se zaključiti kako su kolegiji privatnoga prava na ovome Fakultetu zastupljeniji od kolegija javnoga prava čak i ako se kolegiji koji jačaju kompetencije javnoga prava u obzir uzmu u širem, a ne samo u užem smislu.

Na Pravnom fakultetu u Osijeku studenti tijekom studija pohađaju ukupno sedam seminara u vrijednosti 22 ECTS boda. Time, uz kolegije s pete godine studija studenti iz izbornih sadržaja stječu znanje koje ukupno odgovara utrošku 82 od 300 ECTS bodova. Od 218 ECTS bodova, koliko iznosi opterećenje obveznih kolegija

39 *Pravni fakultet u Zagrebu*, <https://www.pravo.unizg.hr/studij/integrirani-pravni> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

40 *Pravni fakultet u Splitu*, <http://www.pravst.unist.hr/studiji/preddiplomski-i-diplomski/integrirani-preddiplomski-i-diplomski/> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

na ovome fakultetu, student 44 ECTS boda stječe pohađanjem nepravni kolegija koje predstavljaju Sociologija, Politička ekonomija, Ekonomska politika, Statistika i pravna informatika, Strani jezik i Tjelesna i zdravstvena kultura. Ukupno 31 ECTS bod student ostvaruje kroz kolegije Teorija prava i države, Povijest hrvatskoga prava i države, Opća povijest prava i države i Radno i socijalno pravo kojima stječe i javnopravne i privatnopravne kompetencije. Klasične javnopravne kolegije, tj. Ustavno pravo, Europsko javno pravo, Međunarodno pravo, Financijsko pravo i financijska znanost, Upravna znanost i Upravno pravo student pohađa u opterećenju od 51 ECTS boda, dok još 28 ECTS bodova ostvaruje kroz kolegije koji se svrstavaju u javno pravo u širem smislu poput Kaznenoga prava, Kaznenoga postupovnog prava i Građanskoga postupovnog prava. Konačno, ukupno 64 ECTS boda student ostvaruje iz kolegija privatnoga prava, konkretno kroz Rimsko privatno pravo, Obiteljsko pravo, dva kolegija Građanskog prava, Trgovačko pravo, Pravo društava, Pomorsko i općeprometno pravo i Međunarodno privatno pravo.⁴¹ Za razliku od Pravnoga fakulteta u Splitu, na Pravnom fakultetu u Osijeku kolegiji javnoga prava, posebno uzevši ove kolegije u širem smislu, zastupljeniji su u studijskom programu prava od kolegija privatnoga prava.

Konačno, na Pravnom fakultetu u Rijeci studenti tijekom studija pohađaju ukupno četiri seminara u vrijednosti 12 ECTS bodova. Za razliku od studija prava na drugim fakultetima, na Pravnom fakultetu u Rijeci studenti pohađaju i četiri izborna kolegija tijekom prve četiri godine studija, koji se ukupno vrednuju s 21 ECTS bodom. Time, uz kolegije s pete godine studija studenti iz izbornih sadržaja stječu znanje koje ukupno odgovara utrošku 93 od 300 ECTS bodova. Od 207 ECTS bodova, koliko iznosi opterećenje obveznih kolegija na ovome fakultetu, student 30 ECTS bodova stječe pohađanjem nepravni kolegija koje predstavljaju Sociologija, Politička ekonomija i Strani jezik. Ukupno 27 ECTS bodova student ostvaruje kroz kolegije Teorija prava i države, Povijest prava i države, Radno i socijalno pravo i Pravno pisanje kojima stječe i javnopravne i privatnopravne kompetencije. Klasične javnopravne kolegije, tj. Ustavno pravo, Europsko javno pravo, Međunarodno pravo, Financijsko pravo i financijska znanost, Upravna znanost i Upravno pravo student pohađa u opterećenju od 50 ECTS bodova, dok još 27 ECTS bodova ostvaruje kroz kolegije koji se svrstavaju u javno pravo u širem smislu, tj. Kazneno pravo, Kazneno postupovno pravo i Građansko postupovno pravo. Konačno, ukupno 73 ECTS boda student ostvaruje iz kolegija privatnoga prava, konkretno kroz Rimsko privatno pravo, Obiteljsko pravo, dva kolegija u kojima se izučava Građansko pravo, Europsko privatno pravo, Trgovačko pravo, Pravo društava, Pomorsko i općeprometno pravo i Međunarodno privatno pravo.⁴² Može se zaključiti kako su kolegiji javnoga i privatnoga prava na ovome Fakultetu raspoređeni u gotovo podjednakom opterećenju ako se u obzir uzmu kolegiji na kojima se izučava javno pravo u širem smislu. U protivnom, kolegiji koji doprinose izučavanju privatnoga prava značajno su zastupljeniji.

41 *Pravni fakultet u Osijeku*, <https://www.pravos.unios.hr/integrirani-preddiplomski-i-diplomski-sveucilisni-studij> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

42 *Pravni fakultet u Rijeci*, <https://www.pravri.uniri.hr/files/studiji/diplomski/izvedbeni700.pdf> (pristupljeno 26. studenoga 2020.).

4. ZAKLJUČAK

Potreba za pravnom regulacijom u današnjem je društvu sve prisutnija. Pravo još od postojanja prvih državnih zajednica regulira odnose među pojedincima baš kao i odnose pojedinaca i tijela javne vlast. Razvojem država, posebno formalnim inkorporiranjem u njihove sustave vrijednosti demokracije, vladavine prava, pravne države, pravne sigurnosti, nepovredivosti vlasništva, obveze izvršenja ugovora, legitimnih očekivanja, prava na izjašnjavanje stranke, prava na pravni lijek i sl., pravo je postalo neizostavan segment funkcioniranja svake zajednice koja okuplja više pojedinaca.

Znanstvena analiza prava u Hrvatskoj u prvome redu provodi se na pravnim fakultetima u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci. Svi naznačeni fakulteti, između ostalih studija, izvode integrirani sveučilišni preddiplomski i diplomski studij prava koji osposobljuje buduće magistre prava za obavljanje složenih pravnih poslova u pravosuđu, javnoj upravi i gospodarstvu. Tijekom studija ove osobe pohađaju niz obveznih, ali i izbornih nastavih sadržaja. Važno je zamijetiti kako studenti na svima četirima fakultetima u najvećoj mjeri ravnopravno izučavaju kolegije javnoga i privatnoga prava, posebno ako se kolegiji kojima student stječe kompetencije iz javnoga prava uzmu u širem značenju ovoga pojma. Na taj način studenti se u Republici Hrvatskoj širinom obveznih znanja koja stječu na fakultetu osposobljavaju za rad u različitim pravnim područjima, dok specijalistička znanja iz pojedinih pravnih grana produbljuju izbornim predmetima, seminarima, vježbama te izradom diplomskoga rada.

Dario Đerđa, Ph. D., Full Professor
Lea Šljivić, student
University of Rijeka, Faculty of Law

TEACHING PUBLIC AND PRIVATE LAW IN LAW STUDIES IN CROATIA: HAS A QUALITY BALANCE BEEN REACHED?

Summary

This paper aims to determine whether sufficient attention is given to different legal areas and their specifics of interpretation and application of law in the integrated undergraduate and graduate university law studies at Faculties of Law in Croatia. The paper seeks to provide the answer whether a quality balance has been reached in the teaching of public and private law, as two legal groups relying on different principles in many segments. Firstly, the difference between public and private law is defined, followed by the categorization of legal branches in two legal groups. Finally, by analyzing the availability of courses in which students learn about public or private law, the conclusion is drawn whether the teaching of public and private law is equally represented in integrated undergraduate and graduate university law studies.

Key words: public law, private law, law studies, Croatia.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Aeken van, Koen, „From vision to reality: ex post evaluation of legislation“, *Legisprudence* 5, no. 1 (2011): 41-68.
2. Andrassy, Juraj, Božidar Bakotić, Maja Seršić i Budislav Vukas, *Međunarodno pravo 1*, Zagreb: Školska knjiga, 2010.
3. Bartulović, Željko, „Iz povijesti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 20, br. 1 (1999): 329-370.
4. Bartulović, Željko, *Opća povijest prava i države*, Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014.
5. Borković, Ivo, *Upravno pravo*, Zagreb: Narodne novine, 2002.
6. Đerđa, Dario, *Osnove upravnog prava Europske unije*, Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, 2012.
7. Grozdanić, Velinka, Marissabel Škorić i Igor Martinović, *Kazneno pravo*, Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, 2013.
8. Herdegen, Matthias, *Europsko pravo*, Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, 2003.
9. Horvat, Marijan, *Rimsko pravo*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007.
10. Jelčić, Božidar, Olivera Lončarić-Horvat, Jure Šimović, Hrvoje Arbutina i Nikola Mijatović, *Financijsko pravo i financijska znanost*, Zagreb: Narodne novine, 2008.
11. Kelsen, Hans, *Čista teorija prava – uvod u problematiku pravne nauke*, Beograd: Pravni fakultet u Beogradu, 2002.
12. Klarić, Petar i Martin Vedriš, *Građansko pravo*, Zagreb: Narodne novine, 2014.
13. Krapac, Davor, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: institucije*, Zagreb: Narodne novine, 2010.

14. Luhmann, Niklas, *A Sociological Theory of Law*, London: Routledge and Kegan Paul, 1985.
15. Mišćenić Emilija, *Europsko privatno pravo*, Zagreb: Školska knjiga, 2019.
16. Padjen, Ivan, „Javno i privatno pravo: Transfer pravnih teorija“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 44, br. 3-4 (2007): 443-461.
17. *Pravna enciklopedija*, Beograd: Savremena administracija, 1979.
18. Ravnić, Anton, *Osnove radnog prava*, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 2004.
19. Smerdel, Branko i Smiljko Sokol, *Ustavno pravo*, Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, 2006.
20. Stein, Peter, *Rimsko pravo i Europa*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga, 2007.
21. Triva, Siniša i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb: Narodne novine, 2004.
22. Učur, Marinko Đ., *Socijalno pravo*, Zagreb: Informator, 2000.
23. Visković, Nikola, *Teorija države i prava*, Zagreb: Birotehnika, 2001.

Pravni izvori:

1. *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 69/17.
2. *Konvencija o pravima djeteta*, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93.
3. *Opća deklaracija o ljudskim pravima*, Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 12/09.